

Valstybinio audito ataskaitos santrauka

ASBESTO TURINČIŲ GAMINIŲ ŠALINIMAS

2015 m. gruodžio 31 d. Nr. VA-P-20-2-17

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

SANTRUMPOS IR SĄVOKOS

Asbestas – skaidulingi silikatai: krokidolitas (mėlynasis asbestas), aktinolitas, antofilitas, chrizotilas (baltasis asbestas), amozitas (rudasis asbestas), tremolitas. Asbestas dėl savo savybių – atsparumo cheminėms medžiagoms ir ugniai, blogo šilumos ir garso laidumo – plačiai naudotas statybinėms medžiagoms gaminti ir kitoms reikmėms (šiferio lakštai stogams dengti, beslėgiai vamzdžiai, skirti kanalizacijos kanalams įrengti, termoizoliacijos medžiagos, skirtos katilinėms ir šiluminėms trasoms, asbestinis audinys, nedegi apranga ir įvairūs ekranai, elektros laidų izoliacija, automobilių stabdžių kaladėlių įdėklai)¹.

Kancerogenas – cheminė medžiaga, sukianti piktybinių navikų susidarymą².

Šiferinė stogų danga – stogų danga iš pagamintų asbocementinių lakštų (dažniausiai banguotų).

ATG – asbesto turintys gaminiai.

Asbesto šalinimas – saugus asbesto ar jo gaminių nuėmimas, išardymas, pakavimas, transportavimas ir laikymas.

Asbesto atliekų šalinimas – nuimtų, išardytų ir supakuotų asbesto ir asbesto turinčių atliekų vežimas ir šalinimas atliekų sąvartynuose.

ATG šalinimo pajėgumai – tam tikros vietos, skirtos laidoti asbestą ar jo atliekas.

Asbesto turinčių gaminių inventorizacija – pastatų, kuriuose panaudoti asbesto turintys gaminiai, skaičiaus, šių gaminių kiekio ir būklės nustatymas³.

Programą koordinuojanti institucija – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija.

NMA – Nacionalinė mokėjimų agentūra prie Žemės ūkio ministerijos.

RATC – regioniniai atliekų tvarkymo centrai.

---

¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-04-17 nutarimas Nr. 351 „Dėl asbesto šalinimo programos patvirtinimo“.

² <http://www.lrs.lt/pls/tb/tb.search>.

³ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009-05-11 įsakymas Nr. D1-267 „Dėl asbesto turinčių gaminių inventorizacijos tvarkos aprašo patvirtinimo“.

SANTRAUKA

Asbestas dėl savo savybių – atsparumo cheminėms medžiagoms ir ugniai, geros šilumos ir garso izoliacijos buvo plačiai naudotas Lietuvoje. Pasaulinės sveikatos organizacijos duomenimis, asbestas ar jo turintys gaminiai yra kenksmingi aplinkai ir žmonių sveikatai.

Šiuo metu Europos Sąjungoje ir Lietuvoje asbesto turinčių gaminių patekimas į rinką ir jų gamyba yra uždrausti, o sprendimai dėl asbesto turinčių gaminių šalinimo palikti valstybėms narėms. 2013 m. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją, kuria valstybės narės raginamos:

- atlikti asbesto turinčių gaminių patikrą ir jų registraciją;
- atpažinti su asbesto poveikiu susijusias ligas;
- kurti asbesto turinčių gaminių šalinimo programas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, siekdama saugiai šalinti asbesto turinčius gaminius iš aplinkos, patvirtino Asbesto šalinimo programą, numatė jos priemones ir lėšų poreikį jų vykdymui.

Valstybės kontrolė, atlikdama strateginį tyrimą, nustatė rizikos veiksnius: nesukurta asbesto šalinimo sistema; nenumatytos kompleksinio ATG šalinimo priemonės ateityje, todėl numatė atlikti veiklos auditą, kurio tikslas – įvertinti, ar užtikrinamas asbesto turinčių gaminių šalinimas Lietuvoje:

- ar užtikrinamas šių gaminių šalinimo planavimas;
- ar užtikrinama tiksli šių gaminių ir jų atliekų apskaita;
- ar vykdomos programos priemonės leidžia pasiekti šalinimo programų tikslus.

Audito subjektu pasirinkta Aplinkos ministerija, kuri formuoja aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės ir taršos prevencijos, gamtos išteklių naudojimo, klimato kaitos, cheminių medžiagų ir preparatų valdymo, poveikio aplinkai vertinimo, atliekų (išskyrus radioaktyvias) tvarkymo politiką, organizuoja, kontroliuoja ir koordinuoja jos įgyvendinimą; koordinuoja asbesto šalinimo programos įgyvendinimą ir vykdo kai kurias programos priemones.

Audito procedūros buvo atliktos:

- Žemės ūkio ministerijoje, koordinuojančioje Kaimo plėtros programą, kurioje numatytas asbestinių šiferio dangų keitimas;
- Nacionalinėje mokėjimų agentūroje, kuri įgyvendina ir kontroliuoja asbestinių stogų keitimo veiklą;
- pasirinktose savivaldybėse, organizuojančiose asbesto turinčių gaminių ir atliekų šalinimą; regioniniuose atliekų tvarkymo centruose, vykdančiuose minėtų gaminių šalinimą sąvartynuose.

Audituojamas laikotarpis – 2008–2013 m. Jis pasirinktas, siekiant nustatyti tai, kokie pokyčiai įvyko Asbesto šalinimo programos vykdymo laikotarpiu. Vėlesni veiklos laikotarpiai nagrinėti, siekiant išsiaiškinti tendencijas, pokyčius ir iki audito pabaigos priimtus asbesto turinčių gaminių šalinimo sprendimus ir jų įgyvendinimą.

Įvertinę audito metu surinktus įrodymus, pateikiame valstybinio audito išvadas ir rekomendacijas.

IŠVADOS

Asbesto turinčių gaminių šalinimo procesas Lietuvoje vyksta lėtai (2008–2014 m. pašalinta tik apie 6 proc. iš 1mln. t), visos valstybės mastu nesukurta bendra, veiksminga šių gaminių šalinimo sistema, gerinanti aplinkos būklę ir mažinanti neigiamą poveikį gyventojų sveikatai:

1. 51 savivaldybė atliko asbesto turinčių gaminių inventorizaciją ir nustatė jų kiekius, bet šalyje nėra apibendrintų duomenų, kiek ir kokios būklės yra pastatų, kurių statybai buvo naudojami asbesto gaminiai, tai apsunkina tolimesnį asbesto šalinimo planavimą (1 skyrius).
2. Lietuvoje asbesto turintys gaminiai šalinami vykdant Asbesto šalinimo ir Lietuvos kaimo plėtros programas, tačiau šalinimo procesas nėra kompleksinis:
  - 2.1. Asbesto šalinimo programos priemonių indėlis buvo nedidelis:
    - 2.1.1. programoje numatytos šių gaminių šalinimo skatinimo priemonės, vykdytos 2013–2014 m., buvo nepatrauklios ir nemotyavo gyventojus šalinti asbesto turinčius gaminius, nes buvo kompensuojamos tik šių gaminių atliekų šalinimo išlaidos sąvartynuose, o stogo dangos keitimo ir transportavimo išlaidos nebuvo apmokamos (kaip tai daroma, vykdant Kaimo rėmimo programos priemones), (1 skyrius);
    - 2.1.2. tik 16 savivaldybių iš 60 pasinaudojo asbesto atliekų šalinimo parama ir pašalino 1,5 tūkst. t šių atliekų, tai sudaro 8,5 proc. 2014 m. pašalinto asbesto kiekio visoje Lietuvoje (1 skyrius).
  - 2.2. Lietuvos kaimo plėtros programos lėšos asbesto turinčių gaminių šalinimui skiriamos tik kaimo vietovių gyventojams, kuriems finansuojamos stogo dangos įsigijimo, atliekų transportavimo ir šalinimo sąvartyne išlaidos. Programos lėšomis nefinansuojamos kitų statinių asbesto šalinimo išlaidos ir neužtikrinama, kad pirmiausiai būtų šalinami blogiausios būklės asbesto turintys gaminiai (2 skyrius).
3. Pasibaigus 2008–2013 m. asbesto šalinimo programos priemonių vykdymo laikotarpiui, nebuvo patvirtinta ar pratęsta asbesto šalinimo programa, todėl nenumatytos asbesto turinčių gaminių šalinimo skatinimo priemonės miestuose ir gyvenvietėse, turinčiose daugiau negu 6 tūkst. gyventojų (1 skyrius).

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Respublikos Vyriausybei:

Siekiant įvykdyti ES rekomendacijas mažinti aplinkos taršą asbestu, taip gerinant aplinkos būklę ir užtikrinant sveikesnę aplinką:

1. sukurti kompleksinę asbesto turinčių gaminių šalinimo sistemą visoje Lietuvoje:
  - 1.1. nustatyti asbesto turinčių gaminių šalinimo tikslus, patvirtinti šių gaminių šalinimo priemones, nustatyti prioritetus ir numatyti finansavimo šaltinius (2 ir 3 išvados);
  - 1.2. nustatyti asbesto turinčių gaminių apskaitos, šalinimo kontrolės ir poveikio aplinkai ir gyventojams vertinimo tvarką (1, 2 ir 3 išvados);
2. paskirti atsakingas institucijas už asbesto turinčių gaminių inventorizaciją, apskaitą ir šalinimą, poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai vertinimą, šalinimo priemonių vykdymą (1, 2 ir 3 išvados).